

A jövő kihívása: Az erdő közjóléti szerepe és esztétikája

Évtizedekkel ezelőtt történt. Egy kis őr-ségi falu elhatározta, hogy rendbehozza évek óta elhanyagolt temetőjét. Engem kértek fel a tervcsinálásra, fásításra.

A község hozzácsúszott a környék fenyveseihez, szerves része volt; egy részét elvadult sövény kerítette. A község lakói mind erdőtulajdonosok voltak – itt nem volt tsz-szervezés –, szerették az erdőt, gondozták, életük egy része volt.

Adva volt a természetet behozni a temetőbe, hogy szerves része legyen környezetének. Legnagyobb meglepetésemre ez elől mereven elzárkóztak, az ő szemükben, az élő emberek szemében a temető mint kultikus hely, kiemelt szerepkört tölt be, melyet nem lehet a hétköznapiak dolgaival megszenteltetni.

Határozottan követelték, hogy „Cedrus” (*Chamaecyparis*) kerüljön elültetésre. Ennek eleget kellett tennem, bár ez tájidegen megoldás volt, de feltétlenül megadta a hely ünnepélyes jellegét.

Következett a több évtizede elhanyagolt sövény rendbetevése. Vissza kellett szorítani a kialakult dzsungelt. E munkák során váratlanul a bozótból csodálatos tölgyek bújtak elő, torz alakjukat a többszöri visszavágásnak köszönhetően.

A természet csodái voltak, dekoratív absztrakt szobrok, melyeket minden városi park nagy hálával fogadott volna.

Nagyon megörültem nekik, és mint a természet nagy ajándékát akartam megőrizni őket. Azonban ez az ötlet iszonyatosan ellenállást váltott ki a falu lakosságában. Nekik erdekiben a minél egyenebb, iparifának alkalmas törzsek jelentették az értéket, a megélhetést, a szépséget. Ezeket a fákat ápolták, dédelgették. A talált torz fákat a természet bűnének tartották.

Kijelentették, hogy azonnal abbahagyják a munkát és hazamennek, ha ezek a szörnyűségek megmaradnak. Elgondolkodtam, és rájöttem, hogy igazuk van. Ők maguknak dolgoztak, ők fognak továbbra is itt élni, az ő igényeiket kell figyelembe venni, nem a városi intellektuálist. A fák kivágásra kerültek.

Ez az emlékezés a napokban merült fel bennem, mikor egy Balaton-parti festőkiállítás után egy kedves művész ismerősöm kijelentette, hogy „Szörnyű giccs!” Gondolkodóba estem. Igaz, a képek nem szolgáltak egy avantgard stílust, de egy jóízű polgári lakásban

megszépíthetnék a környezetet, otthonná tehetik a lakást.

Azért gondolkodtam el, mert eszembe jutott, hogy mi is a munkánkkal a környezetet tesszük az emberi társadalom számára kellemessé vagy kellemetlenné. Így egy bizonyos ízlésvilághoz kell alkalmazkodnunk, illetve ezt kell befolyásolni kedvező irányba.

E megismerés érdekében meg kell ismernünk, hogy a polgári társadalom hogy viszonyul a művészetekhez a mindennapi életben. Ezt a festészetet keresztül lehet a legjobban megítélni, mert ezen művek jutottak el legelterjedtebben a széles rétegekhez. A két világháború közt volt a legerősebb a polgári fejlődés, és ez ismétlődik most meg sokkal szélesebb vetületben. A művészeti alkotások vétele a polgári rétegződés függvénye volt – eltekintve a műgyűjtőktől.

A legfelső – viszonylag kis számú – réteg a polgárság gazdag és intellektuálisan felülképzett rétege volt: egyetemi professzorok, jónevű orvosok, bankárok, az előző generációkban meggazdagodott családok, befutott művészek. Ezek voltak a már elismert, a kritika által kiemelt művészek műveinek vásárlói. Drága képeket vettek, rendszerint már a mesterek műterméből, az átlagpolgár által megfizethetetlen áron. Sokszor az elismert avantgard festők műveit is megvették.

A következő réteg a polgári osztály felső rétege volt. Ezek magasabb rangú állami tisztviselők, orvosok, mérnökök, pénzügyi szakemberek, nagykereske-

dők, meggazdagodó családok első generációi, lecsúszó dzsentrifamiliák megkapaszkodó tagjai. Ők viszonylag megfelelő anyagi körülmények közt éltek, megengedhették maguknak, hogy áldozhassanak megfelelő minőségű művészi alkotásokra, de érzelmileg elutasították az avantgardot. Konzervatív ízlést követtek, legfeljebb a posztimpresszionizmust tudták elfogadni. A kubista, futurista, absztrakt kép elfogadhatatlan volt számukra.

E réteg igényeit szolgálta ki a műkereskedői festészet. Az ilyen festmények árusítói rendszerint budapesti, előkelő kiállító-eladó intézmények voltak, melyek részére tehetséges festők festettek – sokszor álnéven – olyan képeket, melyek lehet, hogy nem feleltek meg az ő elképzelt festői irányzatának, de olyan képet festett, mely igényes volt, nem volt giccs, és el tudta adni az előzőekben tárgyalt rétegnek – így meg tudott élni. Ezek a képek nem voltak tömegcikk, egyéni alkotások voltak.

Példaképpen említhető Scheiber Hugó, aki a Bauhaus kiállításon az 1920-as évek elején Moholy Nagy Lászlóval állította ki avantgard képeit, de mivel ezeket a képeket képtelen volt eladni, kénytelen volt nagyon jó minőségű, a közönség igényének megfelelő képeket festeni, melyeket el tudott adni és így megélni, de saját igényének kielégítésére továbbra is festett absztrakt képeket, ezek mind a nyakán maradtak. Most milliókat adnak érte.

A középosztály egy másik rétege, amelyek képeket vásárolt, a kisebb állami tisztviselők, jönevű iparosok, kereskedők. Ezek igényeit jókézü mesterek elégettették ki a holdfényben bögő szarvasbikával, csendelettel, cigánylánnyal, vágató ménessel. Ezek a képek sorozatban készültek, értéktelenek voltak.

A példákat azért hoztam fel, mert a mai átalakuló világunkban ugyanilyen folyamatok zajlanak le, kialakulnak ezen rétegek, de döntő többségben a közép-rétegek fogják a túlsúlyt képezni, ezek lesznek a mérvadók.

A mi munkánk nagyon sok és széles körű társadalmi, közjóléti igényt is kielégít, ezért kellett megismerni, hogy milyen társadalmi rétegek lesznek a meghatározók és ehhez kell alkalmazkodnunk. Nyilvánvalóan ez nem egy szűk réteg lesz, bár sokszor egy kis réteg a hangadó és befolyásoló tényező.

Azt a réteget kell figyelembe vennünk, amelyet a műkereskedő ízlésvilággal lehet azonosítani, tehát igényes, de a realitás talaján mozgót. Nem a szélsőséges, de a giccset elutasító, szolid jellegzetes megoldások híve.

Kisvárosok példája mutatja, hogy közteri alkotásoknál sem fogadják el az absztrakt, számukra érthetetlen alkotásokat, idegen testnek érzik, a közösségi pénzek elherdálásának érzik.

A fentiek intő példák számunkra, mi-
kor is a társadalom számára hozunk létre létesítményeket, környezetet, tájat. Kilátóhelyek, pihenők, emlékparkok, erdész-

házak, források, táborhelyek létesítésénél kell esztétikailag és szakmailag legmegfelelőbb megoldásokat alkalmaznunk.

A legfontosabb eszközünk a fafaj-megválasztás, ezzel tudjuk a legjelentősebb és hosszú időre előremutató hatást elérni.

Tájalakításnál természetesen a lehetőség szerint az őshonos fajokra kell támaszkodnunk és ezzel megadni a táj jellegét, hangulatát, de a fenti létesítményeknél fontos az elütő jelleg, a kiemelés, a dekoratív hatás elérése. Itt kell nagyon vigyázni, elkülöníteni a művészeti értékű fafaj-alkalmazást a giccstől, a bántó hatásadászattól.

A dolog természeténél fogva legtöbbször fenyő-

ket használunk a kiemelés és dekoráció céljára, de egy-két lombfaj is számba kerülhet. Nagyon fontos, hogy az erdő fogalmának megfelelő alapfajtákat használjuk, vagy ezeket megközelítő fajokat. Melyek lehetnek ezek? Lucfenyő, vörösfenyő, Chamaecyparis, Thuja plicata, Calocedrus, erdeifenyő, feketefenyő. Lombfák közül a nyír, vöröstölgy, ezüstnyár, szomorúfűz.

Kerülendők ezen fajok kertészeti változatai, ezek nem illenek az erdő hangulatához, giccs ebben a környezetben. Ilyenek a civil életben közkedvelt fajok: ezüstfenyők, Chamaecyparis-változatok, Juniperus stricta, Skyrocket, Thuja orientalis, Albizia, Buxus, Catalpa, Magnolia.

Nagy probléma a nyír alkalmazása. Nagyon dekoratív és kiválóan alkalmas a figyelem felkeltésére, hisz nincs még egy fafajunk, melynek ilyen feltűnő, fehér kérge van. Épp ezért nagyon csábító az alkalmazása.

Hangsúlyozni kell, hogy a nyír egy pionír fafaj, nagyon sokszor tuskósarjról nő erdeinkben. Nagyon mesterkéltnek tűnik, ha egyenes sorban, rendezetten ültetjük. Ezért ajánlatos csak kis csoportokat képezve alkalmazni, és ezekben is kerülve a szabályos hálózatot, térközt. Nagyon hatásos a természetes sarj utánzata, mikor is egy gödörben 3-4 fácskát ültetünk, melyek egymást kényszerítve szabálytalan alakban nőnek, festői képet alkotva.

Pihenőhelyeken nem kell félni a fenti fajokból ligetek, erdőszegek kialakításától. Természetesen ezek a megállapí-

tások csak általános érvényűek, minden táj, termőhely helyi megoldást igényelhet.

Az erdei berendezések bútordarabjainak is illeszkedni kell ehhez az ízlésvilághoz.

Az erdő általában zárt egységet alkot, leszűkítve a látható távolságokat. Az emberi evolúció évszázazei távollátásra alakították ki az emberi szemet. A faj megmaradásában döntő szerepe volt a felgyenesedéskor a távolbalátás, hogy a gyenge védekező képességű ember már messziről észrevehesse a ragadozó ellen-séget és elmenekülhessen. A modern emberi élet állandóan közellátásra kényszeríti szemünket, így felüdülést jelent a szem szabadsága, a távolbalátás lehetősége. Ezért pihenőhelyeinken, sétaútajainkon nagyon hasznosak a „VUE”-k (az erdőt kinyitó, kitáró látási lehetőségek), ahol érezni lehet a szabadságot, a bezárt-ság feloldását.

Nagyon fontos lenne a fontosabb látogatott nyiladékok kereszteződésénél a merev – esetleg derékszögű – kereszteződések megszüntetése, egy kis teret kialakítva és ott úgy elhelyezni padokat, pihenőhelyeket, hogy végig lehessen tekinteni a megtett vagy előttünk álló útvonalat.

Fontos lenne erdei útjainkon olyan megállási lehetőségek megteremtése is, ahonnan – az állomány megbontásával is – rálátást lehetne biztosítani a környező vidékre, tájra. Ezeket a megállóhelyeket előre lehetne jelezni egyes elütő fajok szisztematikus út menti csoportjaival, hogy az autóst felkészíthessük a megállás lehetőségére. Természetesen a valódi természetjárók igényei eltérnek a fenti-ekben tárgyaltaktól, de ezeket könnyű kielégíteni.

Visszatekintve az eddig leírtakat össze-kötve az első rész általános polgáriassodás adottságaival, látható, hogy a jövőben egy igényesebb társadalmat kell kiszolgálnunk, mely már rendelkezik az alapvető biológiai, természettudományi, művészeti ismerettel, így szakszerűbben tudja kritizálni a látottakat, a bennük támasztott életérzést.

Még egy fontos feladatunk van e munkánk során. Jóléti létesítményeinket, közjóléti munkánkat feltétlenül fel kell használni szakmánk népszerűsítésére, elismertetésének fokozására, társadalmi elismerést és megbecsülést kívánva erdész kollégáinknak.

Sajátmagunk munkáját tekintve mi ismerjük az erdész-munka szépségét, de ha ezt szép környezetben kell végeznünk, egyúttal látva a társadalom megelégedettségét, elismerését, még jobban fogjuk szeretni, végezni hivatásunkat.